

ՔՐԵԱԿԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏԿՈՒԹՅԱՆ ԵՆԹԱՐԿԵԼՈՒ ՏԱՐԻՔԻ ԶՀԱՍԱԾ ԿԱՄ ԱՆՄԵՂՍՈՒՆԱԿՈՒԹՅԱՆ ՎԻՃԱԿՈՒՄ ԳՏՆՎՈՂ ԱՆՁԻՆ ՕԳՏԱԳՈՐԾԵԼՈՒ ՄԻՋՈՑՈՎ ՀԱՆՑԱՆՔ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՀԱՐՑԻ ՇՈՒՐՋ

Լալա Գրիգորյան

ՀՀ ոստիկանության կրթահամալիրի ակադեմիայի իրավագիտության ֆակուլտետի պետության և իրավունքի տեսության և սահմանադրական իրավունքի ամբիոնի դասախոս, ոստիկանության կապիտան

Քրեական օրենսգրքի (այսուհետ՝ քր. օր.) 23 հոդվածի բովանդակությունից ուղղակիորեն բխում է, որ հանցագործության սուբյեկտի պարտադիր հատկանիշներ են համապատասխան տարիքի հասած լինելը և մեղսունակությունը:

Տարիքը ոչ թե պարզապես անձի ապրած տարիների հանրագումարն է, այլ նրա զարգացման, անձի ձևավորման որակապես յուրահատուկ աստիճանը: Միայն որոշակի տարիքի հասնելուց հետո է անձն ունակ լինում գիտակցելու իր արարքների հանրորեն վտանգավոր բնույթը և ղեկավարելու դրանք: Քր. օր.-ի 24 հոդվածի համաձայն՝ քրեական պատասխանատվության ենթարկելու նվազագույն տարիքը 16 տարեկանն է, իսկ մի շարք հանցանքների համար, որոնց հանրային վտանգավորությունն ընկալելի է դառնում ավելի վաղ տարիքում, քրեական պատասխանատվության նվազագույն տարիքն իջեցված է մինչև 14 տարեկանը (ՀՀ քր. օր.-ի 24 հոդվածի 1-ին և 2-րդ մասեր):

Քր. օր.-ի 24 հոդվածի 3-րդ մասը սահմանում է. «Եթե անձը հասել է սույն հոդվածի առաջին կամ երկրորդ մասով նախատեսված տարիքի, սակայն մտավոր զարգացման մեջ հետ մնալու հետևանքով ընդունակ չի եղել ամբողջ չափով գիտակցել իր արարքի բնույթն ու նշանակությունը կամ ղեկավարել դա, ապա նա ենթակա չէ քրեական պատասխանատվության»: Այս դրույթից կարելի է սահուն անցում կատարել հանցագործության սուբյեկտի մյուս հատկանիշին՝ մեղսունակությանը: Քր. օր.-ի 25 հոդվածի 1-ին մասը սահմանում է, որ քրեական պատասխանատվության ենթակա չէ այն անձը, ով հանրության համար վտանգավոր արարք կատարելու պահին գտնվել է անմեղսունակության վիճակում, այսինքն՝ քրոնիկ հոգեկան հիվանդության, հոգեկան գործունեության ժամանակավոր խանգարման, տկարամտության կամ հոգեկան այլ հիվանդագին վիճակի հետևանքով չէր կարող գիտակցել իր գործողության (անգործության) վտանգավորությունը կամ ղեկավարել դա:

Մեղսունակ անձին անմեղսունակության վիճակում գտնվող անձից տարբերակելու չափանիշը հենց այն է, որ մեղսունակ անձն ունակ է գիտակցելու իր արարքների փաստական կողմն ու սոցիալական նշանակությունը և ղեկավարելու դրանք: Հոգեկան հիվանդ անձի հանրորեն վտանգավոր արարքները պայմանավորված են

նրա հոգեկան հիվանդագին վիճակով և բնութագրվում են որոշակի առանձնահատկություններով¹:

Այսպես՝ Յու. Մ. Անտոնյանը և Ս. Վ. Բորոդինը, հիմնավորելով հոգեկան շեղումների քրեաժին նշանակությունը, բերում են մի շարք ծանրակշիռ փաստարկներ: Առաջին՝ հոգեկան շեղումները առաջ են բերում դյուրագրգռություն, ագրեսիվություն և դաժանություն, որոնք էլ իրենց հերթին նպաստում են հատկապես բռնի հանցագործությունների կատարմանը: Երկրորդ՝ հոգեկան շեղումները թուլացնում են կամային գործընթացները և բարձրացնում ներշնչողականության աստիճանը, ինչով հեշտացնում են անցումը հանրորեն վտանգավոր վարքագծին²:

Մանկահասակները և հոգեկան հիվանդները բնութագրվում են ընդգծված ներշնչողականությամբ, բարու և չարի, թույլատրելիի և անթույլատրելիի մասին անկայուն պատկերացումներով, ինչի պատճառով նրանց հեշտ է ներգրավել հանրորեն վտանգավոր գործունեության մեջ: Այդպիսի հատկանիշները մեծ ուշադրություն են արժանանում հանցանք կատարելու հսկում ունեցող այն անձանց շրջանում, ովքեր ցանկանում են հանցանքը կատարել ուրիշների ձեռքերով և մնալ անպատիժ:

Հանցավոր նպատակներով հոգեկան հիվանդին օգտագործելու հետաքրքիր օրինակ նկարագրել է Վ. Ա. Վլադիմիրովը: Այսպես՝ Մ.-ն վրեժի շարժառիթով ցանկացել է այրել Կ.-ի տունը: Քրեական պատասխանատվությունից խուսափելու նպատակով Մ.-ն որոշել է տան հրկիզումը հանձնարարել իր համագյուղացի, 30-ամյա իմբեցիլ Օ.-ին: Իր հանցավոր մտադրությունը իրականացնելու համար Մ.-ն երեք օրվա ընթացքում ներշնչել է Օ.-ին, որ Կ.-ն ցանկանում է վերջինիս բանտարկել, ուստի անհրաժեշտ է այրել նրա տունը: Օգտագործելով Օ.-ի հոգեկան վիճակին բնորոշ ընդգծված ներշնչողականությունը՝ Մ.-ն առանց դժվարության ստացել է Օ.-ի համաձայնությունը, և վերջինս հաջորդ գիշեր այրել է Կ.-ի տունը՝ Մ.-ից նախապես ստանալով մի շիշ նավթ և լուցկի: Մյուս օրը Օ.-ն պատմել է համագյուղացիներին, որ Մ.-ն էր իրեն հանձնարարել այրել Կ.-ի տունը: Նշված արարքի համար Մ.-ն ենթարկվել է քրեական պատասխանատվության հանրորեն վտանգավոր եղանակով ուրիշի գույքը դիտավորությամբ ոչնչացնելու համար, իսկ Օ.-ն քրեական պատասխանատվության չէր ենթարկվել, քանի որ փորձաքննության եզրակացության համաձայն՝ արարքը կատարելու պահին գտնվել էր անմեղսունակության վիճակում³:

Դժվար չէ նկատել, որ կատարված արարքի քրեաիրավական գնահատականը չէր փոխվի, եթե Օ.-ի փոխարեն լիներ ոչ թե հոգեկան հիվանդ, այլ քրեական պատասխանատվության տարիքի չհասած անձ: Անձանց այս երկու խմբերն ունեն մեկ ընդհանուր հատկանիշ՝ սեփական արարքների փաստական բնույթը և հանրային վտանգավորությունը գիտակցելու կամ դրանք ղեկավարելու ունակության բացակայությունը: Հենց այդ պատճառով էլ մենք նպատակահարմար ենք գտնում այս երկու խմբերի անձանց հանցանքի կատարման մեջ օգտագործելուն վերաբերող քրեաիրավական հարցերը քննարկել նույն հարթությունում:

¹ Տե՛ս **Луньков Д. А.** Посредственное причинение вреда: уголовно-правовые и криминологические аспекты. Дисс....канд. юрид. наук, Екатеринбург, 2013, էջ 102:

² Տե՛ս **Антонян Ю. М., Бородин С. В.** Преступность и психические аномалии. М., 1987, էջ 9:

³ Տե՛ս **Владимиров В.А.** Преступление совершенное соучастниками. М., Госюриздат, 1961, էջ 53-54:

Դ. Ա. Լուսկովը նշված անձանց օգտագործմամբ հանցանքի միջնորդավորված կատարումը բնութագրում է հետևյալ կերպ. հանցագործության սուբյեկտ համարվող անձը ներգործում է քրեական պատասխանատվության տարիքի չհասած կամ անմեղսունակության վիճակում գտնվող անձի վրա, ինչի հետևանքով վերջինս իրականացնում է տվյալ հանցագործության օբյեկտիվ կողմը¹:

Ինչպես տեսնում ենք, Դ. Ա. Լուսկովի տված բնութագրման մեջ շեշտը դրված է հանցագործության միջնորդավորված կատարման օբյեկտիվ հատկանիշի վրա: Մինչդեռ պակաս կարևոր չէ նաև սուբյեկտիվ հատկանիշը, որին իրավագիտորեն ուշադրություն է դարձրել Ն. Վ. Բարանկովը. «Քրեական պատասխանատվության տարիքի չհասած անձին օգտագործելով դրսևորվող հանցագործության միջնորդավորված կատարման սուբյեկտիվ կողմը բնութագրվում է նրանով, որ անձը գիտակցում է իր կողմից օգտագործվող անձի՝ տվյալ հանցագործության համար քրեական օրենքով սահմանված տարիքի հասած չլինելու հանգամանքը: Փաստորեն քրեական պատասխանատվության տարիքի չհասած անձին օգտագործելով հանցագործության միջնորդավորված կատարումն այն իրավիճակն է, երբ քրեական օրենքով սահմանված տարիքի հասած մեղսունակ ֆիզիկական անձը կատարում է դիտավորյալ հանցանք՝ դրա օբյեկտիվ կողմի իրականացման համար օգտագործելով քրեական պատասխանատվության տարիքի չհասած անձի, գիտակցում է այդ հանգամանքը և ցանկանում է հանցանքը կատարել հենց այդ եղանակով»²:

Հանցագործության միջնորդավորված կատարման սուբյեկտիվ կողմի համանման բնութագիր հեղինակը տվել է նաև անմեղսունակության վիճակում գտնվող անձի օգտագործման դեպքերի վերաբերյալ. «Միջնորդավորված կատարողը գիտակցում է, որ հանցանքը կատարում է հենց անմեղսունակ անձի օգտագործելով: Միջնորդավորված կատարողը այդ մասին կարող է իմանալ դատական հոգեբուժության կամ իրավագիտության ոլորտի գիտելիքների շնորհիվ, օգտագործվող անձի հոգեկան հիվանդության վերաբերյալ տեղեկատվություն պարունակող որոշակի արքյուրներից, այդ անձի վարքագծին հետևելու արդյունքում և այլն»³:

Ն. Վ. Բարանկովից մեջբերված մտքի կապակցությամբ հարկ ենք համարում կատարել մի շտկում. ճիշտ չէ «անմեղսունակ անձ» բառակապակցության օգտագործումը: Ինչպես գիտենք, ընդհանրապես անմեղսունակ անձ գոյություն չունի. անձի անմեղսունակության հարցը կարող է բարձրացվել միայն որոշակի արարքի կատարման պահի կապակցությամբ: Ընդ որում՝ համաձայն ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 108 հոդվածի՝ հոգեկան հիվանդության, ժամանակավոր հիվանդագին հոգեկան խանգարման, այլ հիվանդագին վիճակի կամ տկարամտության հետևանքով մեղադրյալի ունակ չլինելը դեպքի պահին գիտակցելու իր գործողությունների (անգործության) բնույթը և նշանակությունը, դրանց վնասակարությունը կամ ղեկավարելու դրանք կարող է հաստատվել բացառապես դատահոգեբուժական կամ դատահոգեբանական փորձագետի եզրակացությամբ:

Նույնիսկ եթե հանցագործության միջնորդավորված կատարողը ունենա դատական հոգեբուժության և հոգեբանության ոլորտների հատուկ գիտելիքներ, դժվար թե նա կարողանա հաստատապես համոզված լինել, որ իր կողմից օգտագործվող անձը հանրորեն վտանգավոր արարքի կատարման պահին գտնվելու է

¹ Տե՛ս Լуньков Д.А. Նշվ. աշխ., էջ 104:

² Баранков Н. В. Посредственное исполнение преступления. Автореф. дисс....канд. юрид. наук. СПб., 2001, էջ 16:

³ Նույն տեղը, էջ 17:

անմեղսունակության վիճակում: Նման դեպքերում միջնորդավորված կատարող ոչ թե հաստատապես գիտակցում է, որ իր կողմից օգտագործվող անձն արարքի կատարման պահին գտնվելու է անմեղսունակության վիճակում, այլ ընդամենը նախատեսում է, որ դա այդպես է:

Ելնելով վերոգրյալից՝ առաջարկում ենք անմեղսունակության վիճակում գտնվող անձի օգտագործմամբ հանցագործության միջնորդավորված կատարման սուբյեկտիվ կողմը բնութագրել հետևյալ կերպ. միջնորդավորված կատարողը, որոշակի հանգամանքների վրա հիմնվելով, նախատեսում է, որ իր կողմից օգտագործվող անձը հանրորեն վտանգավոր արարքի կատարման պահին գտնվելու է անմեղսունակության վիճակում, և ցանկանում է, որ այդ անձը նման վիճակում կատարի տվյալ արարքը:

Հարկ ենք համարում նշել, որ եթե անձը ներգործում է սահմանափակ մեղսունակ անձի կամքի և գիտակցության վրա, և դրա արդյունքում վերջինս կատարում է հանցագործություն, ապա հանցագործության միջնորդավորված կատարումը բացակայում է: Դա հիմնավորվում է նրանով, որ քր. օր.-ի 26 հոդվածի համաձայն՝ սահմանափակ մեղսունակության վիճակում հանցանք կատարած անձը ենթակա է քրեական պատասխանատվության, ուստի նա չի կարող համարվել հանցանքի կատարման գործիք:

Միևնույն ժամանակ կարծում ենք, որ քրեական պատասխանատվության տարիքի չհասած անձին և անմեղսունակության վիճակում գտնվող անձին օգտագործելու միջոցով հանցագործության միջնորդավորված կատարման իրավիճակներին անհրաժեշտ է հավասարեցնել նաև քր. օր.-ի 24 հոդվածի 3-րդ մասով նախատեսված անձանց օգտագործման իրավիճակները: Խոսքն այն անձանց մասին է, ովքեր թեև հասել են օրենքով նախատեսված որոշակի տարիքի, սակայն մտավոր թերզարգացվածության (հետամնացության) հետևանքով ընդունակ չեն եղել ամբողջ չափով գիտակցելու իրենց արարքի բնույթն ու նշանակությունը կամ ղեկավարել դա: Մեր մոտեցումը հիմնավորվում է նրանով, որ օրենքի համաձայն՝ նման անձինք, փաստորեն, ենթակա չեն քրեական պատասխանատվության, ուստի կարող են նաև գործիք դառնալ հանցագործության միջնորդավորված կատարողների ձեռքին: Պարզապես նման դեպքերում նույնպես անհրաժեշտ է հավաստել, որ միջնորդավորված կատարողը, որոշակի հանգամանքների վրա հիմնվելով, նախատեսել է, որ իր կողմից օգտագործվող անձը համապատասխանում է քր. օր.-ի 24 հոդվածի 3-րդ մասի հատկանիշներին:

Ինչպես նշում են Ե. Օ. Դուշկինան և Ա. Մ. Պլեչակովը, անմեղսունակության բժշկական չափանիշի տեսանկյունից քր. օր.-ի 24 հոդվածի 3-րդ մասում նշված անձինք օժտված են այնպիսի մտավոր, կամային և հուզական որակների ամբողջությամբ, որոնք թույլ են տալիս բնութագրելու նրանց որպես հոգեպես առողջների (թեև այդ որակները սահմանափակված են): Այս հանգամանքը պայմանավորված է նրանով, որ այդպիսի անձանց մոտ բացակայում են հոգեկան էական խանգարումներ, որոնք բնորոշ են անմեղսունակությանը կամ սափմանափակ մեղսունակությանը: Տվյալ դեպքում անհատի հոգեֆիզիոլոգիական զարգացումը թեև դանդաղ, բայց ընթանում է մեղսունակության շրջանակներում: Անձը ձևականորեն հասել է օրենքով սահմանված տարիքի, սակայն նրա հոգեկան գործառույթների զարգացման

մակարդակն իջեցված է, սոցիալիզացիայի մակարդակով անձը չի համապատասխանում պայմանական տարիքային չափանիշին¹:

Փաստորեն մտավոր հետամնացության դեպքում առկա է գիտակցության և կամքի անբավարար զարգացվածություն, իսկ անմեղսունակության դեպքում՝ գիտակցության և կամքի արատ²: Այս առումով դժվար է համաձայնել գրականության մեջ արտահայտված այն կարծիքին, թե մտավոր հետամնացության դեպքում անձը գտնվում է փաստացի անմեղսունակության վիճակում³: Կարծում ենք՝ նման անձանց օգտագործելով՝ դրսևորվող հանցագործության միջնորդավորված կատարումը չի կարելի նույնացնել ո՛չ համապատասխան տարիքի չհասած, ո՛չ անմեղսունակության վիճակում գտնվող անձանց օգտագործման դեպքերի հետ: Թեև նշված երեք իրավիճակներում էլ հանցագործության միջնորդավորված կատարողի արարքի իրավաբանական գնահատակը նույնն է, սակայն որպես գործիք օգտագործվող անձին քրեական պատասխանատվության չենթարկելու քրեաիրավական հիմքերը տարբեր են (քր. օր.-ի 24 հոդվածի 1-ին կամ 2-րդ մաս, նույն հոդվածի 3-րդ մասը կամ 25 հոդվածի 1-ին մաս):

Քրեական պատասխանատվության ենթարկելու՝ օրենքով սահմանված տարիքի չհասած կամ անմեղսունակության վիճակում գտնվող անձին օգտագործելով դրսևորվող հանցագործության միջնորդավորված կատարման խնդիրն ուսումնասիրելիս անհրաժեշտ է անդրադառնալ նաև այն հարցին, թե կարող է արդյոք հանցանքի միջնորդավորված կատարում համարվել այն իրավիճակը, երբ միջնորդավորված կատարողի գործողությունների արդյունքում օրենքով սահմանված տարիքի չհասած կամ անմեղսունակության վիճակում գտնվող անձը վնաս է պատճառում ինքն իրեն: Օրինակ՝ միջնորդավորված կատարողը այդպիսի անձին կյանքից զրկելու նպատակով վերջինիս հանձնում է ցած նետվել բարձրահարկ շենքի տանիքից՝ խաբելով, թե նա կկարողանա թռչել: Գ. Կոլոկոլով⁴ և Մ.Ի. Կովալյով⁵, օրինակ, առաջարկում են անմեղսունակին կամ մանկահասակին ինքնասպանության հասցնելը համարել սպանության միջնորդավորված կատարում:

Հակառակ տեսակետի կողմնակիցները գտնում են, որ այն դեպքերում, երբ հանցանքի կատարման համար որպես գործիք օգտագործվում է անմեղսունակության վիճակում գտնվող անձը, վերջինիս կյանքը չի կարելի ոտնձգության օբյեկտ դիտել, ուստի սխալ է հանցանքի միջնորդավորված կատարում համարել անմեղսունակին ինքնասպանության հասցնելը⁶:

Մեր կարծիքով՝ ճիշտ է առաջին մոտեցումը, այսինքն՝ նման արարքը պետք է որակել որպես սպանության միջնորդավորված կատարում: Նախ՝ քննարկվող իրավիճակում առկա են սպանության հանցակազմի բոլոր տարրերը, պարզապես յուրահատուկ դրսևորում է ստանում պատճառական կապի զարգացումը: Երկրորդ՝ այն հեղինակները, որոնք նման դեպքերը չեն համարում սպանության միջնորդա-

¹ St`u **Душкина Е.О., Плешаков А.М.** Отставание в психическом развитии несовершеннолетнего как основание для исключения уголовной ответственности (теоретические и прикладные проблемы). М.: «Юрлитинформ», 2008, էջ 53:

² St`u նույն տեղը, էջ 57:

³ St`u **Кривоченко Л. Н.** Вопросы предотвращения и ликвидации преступности и других правонарушений. Харьков, 1968, էջ 193:

⁴ St`u **Колоколов Г.** О соучастии в преступлении. М., 1881, էջ 123:

⁵ St`u **Ковалев М. И.** Соучастие в преступлении. Ч. 2. Свердловск, 1960, էջ 97:

⁶ St`u **Михеев Р. И.** Уголовно-правовая оценка ООД невменяемых при групповых посягательствах// Актуальные вопросы борьбы с преступностью, Омск. 1983, էջ 18:

վորված կատարում, չեն ներկայացնում նաև տվյալ իրավիճակի քրեաիրավական գնահատականի որևէ այլ տարբերակ: Մասնավորապես, նման արարքները չեն կարող որակվել որպես ինքնասպանության հասցնել կամ հակել, քանի որ ինքնասպանությունը գիտակցական և կամային վարքագիծ է, ինչը ենթադրում է, որ ինքնասպանություն գործողը գիտակցում է, որ ինքն իրեն զրկում է կյանքից և ցանկանում է կատարել դա, իսկ մանկահասակը կամ անմեղսունակության վիճակում գտնվող անձը զուրկ է նման գիտակցական վարքագիծ դրսևորելու ունակությունից:

Վ. Ֆ. Շեպելկովը, քննարկելով քրեական պատասխանատվության ենթարկելու՝ օրենքով սահմանված տարիքի չհասած անձին օգտագործելով դրսևորվող հանցագործության միջնորդավորված կատարման որակման հարցերը, գրում է. «Եթե չափահաս անձը հանցագործության կատարման է դրդում երկու անձանց, որոնցից մեկն օժտված է հանցագործության սուբյեկտի հատկանիշներով, իսկ մյուսը չի հասել քրեական պատասխանատվության ենթարկվելու տարիքի, ապա առկա է համակատարումը, նույնիսկ եթե դրդողն անձամբ չի մասնակցել հանցագործության կատարմանը: Այդ դեպքում հանցագործության օբյեկտիվ կողմը կազմող արարքներն իրականացվում են երկու անձանց կողմից, որոնցից մեկը դրանք կատարում է միջնորդավորված ձևով, իսկ մյուսը՝ անձամբ»¹: Մենք համամիտ ենք հեղինակի հետ, քանի որ նկարագրված իրավիճակում առկա են հանցակցության և մասնավորապես՝ համակատարման օբյեկտիվ և սուբյեկտիվ բոլոր հատկանիշները՝ հանցագործության սուբյեկտ համարվող երկու անձանց առկայությունը, նրանց արարքների համատեղությունը, պատճառական կապը, դիտավորյալ մասնակցությունը դիտավորյալ հանցագործությանը, ինչպես նաև նրանցից յուրաքանչյուրի կողմից հանցագործության օբյեկտիվ կողմը կազմող արարքների կատարումը:

Վ. Ֆ. Շեպելկովը նշում է, որ համակատարում է առկա նաև այն դեպքում, երբ հանցագործության սուբյեկտ համարվող երկու կամ ավելի անձ հանցագործության մեջ են ներգրավում քրեական պատասխանատվության տարիքի չհասած անձի, սակայն իրենք օբյեկտիվ կողմի իրականացմանը չեն մասնակցում²: Նման մոտեցումը նույնպես հիմնավորված ենք համարում, քանի որ, ինչպես արդեն նշել ենք հանցագործության միջնորդավորված կատարման օբյեկտիվ հատկանիշները քննարկելիս, հանցագործության միջնորդավորված կատարման օբյեկտիվ կողմն են ոչ միայն որպես գործիք օգտագործվող անձի արարքները, այլև նրան օգտագործող անձի այն գործողությունները, որոնք ուղղված են նրա կամքի և գիտակցության վրա ներգործելուն: Միևնույն ժամանակ ցանկանում ենք որոշակի իմաստով լրացնել հեղինակի միտքը՝ մի կարևոր շեշտադրում անելով. քննարկվող իրավիճակում համակատարումն առկա կլինի միայն այն դեպքում, եթե հաստատվի, որ որպես գործիք օգտագործվող անձը հանրորեն վտանգավոր արարքը կատարել է նրան օգտագործող երկու անձանց հենց համատեղ գործողությունների արդյունքում, որոնք ուղղված են եղել նրա կամքի և գիտակցության վրա ազդելուն և պատճառահետևանքային կապով կապված են եղել իր արարքի հետ:

Մեր կարծիքով՝ վերոնշյալ իրավիճակից էականորեն տարբերվում է այն դեպքը, երբ հանցագործության սուբյեկտ համարվող անձը հանցանքը կատարում է երկու կամ ավելի այնպիսի անձանց օգտագործելով, ովքեր չեն հասել օրենքով սահմանված տարիքի կամ գտնվում են անմեղսունակության վիճակում: Թեև տվյալ

¹ Щепельков В. Ф. Уголовный закон: преодоление противоречий и неполноты. М., 2003, էջ 250:

² Տե՛ս նույն տեղը, էջ 251:

դեպքում հանցագործության օրյեկտիվ կողմն իրականացվում է երկու կամ ավելի անձանց կողմից, այնուհետևայնիվ համակատարումը բացակայում է, քանի որ առկա է հանցակցության քանակական հատկանիշը՝ հանցագործության սուբյեկտ համարվող առնվազն երկու անձի առկայությունը: Նման դեպքերում, մեր կարծիքով, առկա է հանցանքի միանձյա կատարումը:

К ВОПРОСУ СОВЕРШЕНИЯ ПРЕСТУПЛЕНИЯ ПУТЕМ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЛИЦА, НЕ ДОСТИГШЕГО ВОЗРАСТА УГОЛОВНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ ИЛИ НАХОДИВШЕГОСЯ В СОСТОЯНИИ НЕВМЕНЯЕМОСТИ

Լալա Գրիգորյան

*Аспирант Образовательного комплекса полиции Республики Армения,
преподаватель кафедры теории государства и права и конституционного права
юридического факультета академии Образовательного комплекса
Полиции Республики Армения, капитан полиции*

Соответствующий возраст и вменяемость неслучайно являются необходимыми признаками субъекта преступления. Возраст - это не просто сумма прожитых лет, а период его развития, качественно своеобразная ступень формирования его личности. Именно по достижении определенного возраста лицо может осознавать противоправность своего поведения и руководить им. Что касается невменяемости, то невменяемый не может нести уголовную ответственность за свои объективно опасные для общества поступки прежде всего потому, что в них не участвовали его сознание и воля. Общественно опасные деяния психически больных обусловлены болезненным состоянием их психики, которые характеризуются определенными особенностями.

В статье рассматриваются разные вопросы, касающиеся совершения преступления путем использования лица, не достигшего возраста уголовной ответственности или находившегося в состоянии невменяемости.

По результатам проведенного исследования автор излагает свои точки зрения и предложения по вопросам, касающимся правовой оценке совершения преступления путем использования лица, не достигшего возраста уголовной ответственности или находившегося в состоянии невменяемости.

TO ISSUE OF COMMISSION OF CRIME BY USING PERSON UNDER AGE OF CRIMINAL RESPONSIBILITY OR BEING IN STATE OF INSANITY

Lala Grigoryan

*Postgraduate student of the Educational Complex of the Police of the Republic of Armenia,
Lecturer of the Chair of Theory of State and Law and Constitutional Law at the Faculty of Law of
the Academy of the Educational Complex of the RA Police, Police Captain*

The appropriate age and sanity are not accidentally necessary features of the perpetrator. The age is not just the sum of past years, but it is the period of its development, qualitatively specific stage of the formation of his personality. Just after reaching a certain age a person may realize the wrongfulness of his conduct and may guide it. As for insanity, the insane person cannot take criminal responsibility for his acts being objectively dangerous for the society primarily because neither his mind nor his will participate in them. Socially dangerous actions of mentally ill persons are conditioned by the sickness of their psyche, which are characterized by the certain features.

The article discusses the various issues related to the commission of crime by using a person under the age of criminal responsibility or being in a state of insanity.

According to the results of the conducted study, the author presents his viewpoints and suggestions on the issue related to the legal assessment of the commission of the crime by using a person under the age of criminal responsibility or being in a state of insanity.

Բանալի բառեր – *հանցագործություն, հանցագործության սուբյեկտ, հանցագործության միջ-
նորդավորված կատարում, քրեական պատասխանատվության տարիքի չհասած անձ, ան-
մեղսունակության վիճակում գտնվող անձ, մեղսունակություն*

Ключевые слова: *преступление, субъект преступления, посредственное исполнение
преступления, лицо, не достигшее возраста уголовной ответственности, лицо,
находящееся в состоянии невменяемости, вменяемость.*

Key words: *the crime, the perpetrator, the mediocre commission of a crime, a person under the
age of criminal responsibility, a person being in a state of insanity, sanity.*